

คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ Welfare Protection Case

สมบัติ พุทธิพงษ์ศมภ์¹

300 ตำบลคลองคะเชนทร์ อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร 66000 เมล์ติดต่อ: Pegal192@yahoo.com

Sombat Peutthipongsapuc²

300, Khlong Khachen, Muang, Phichit 66000, E-mail: Pegal192@yahoo.com

บทคัดย่อ

ศาลเยาวชนและครอบครัว มิได้เป็นเพียงศาลยุติธรรม เท่านั้น แต่เป็นศาลที่ต้องช่วยแก้ปัญหาให้แก่คู่ความที่มาศาลด้วย ศาลเยาวชนและครอบครัวจึงจัดตั้งขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและคุ้มครองสวัสดิภาพของประชาชน ในส่วนคดีคุ้มครองสวัสดิภาพนั้น ศาลเยาวชนและครอบครัวมีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งทั้งในคดีอาญาและคดีแพ่ง ในส่วนคดีอาญา ศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 และในระหว่างการดำเนินคดีอาญาศาลที่พิจารณาคดีนั้นก็อาจมีคำสั่งระงับยับยั้งการกระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือการปฏิบัติต่อเด็กโดยมิชอบด้วยกฎหมายได้ แต่ในส่วนคดีแพ่งศาลเยาวชนและครอบครัวมีอำนาจสั่งระงับยับยั้งการกระทำและการปฏิบัติดังกล่าวได้เมื่อมีการร้องขอต่อศาลเยาวชนและครอบครัวโดยไม่จำเป็นต้องมีการดำเนินคดีอาญา การคุ้มครองสวัสดิภาพในส่วนคดีแพ่งจึงมีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพในการระงับยับยั้งการกระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือการปฏิบัติต่อเด็กโดยมิชอบด้วยกฎหมายมากกว่าในส่วนคดีอาญา อย่างไรก็ตาม การคุ้มครองสวัสดิภาพในส่วนคดีแพ่งมีปัญหาการที่ประชาชนยังขาดการตระหนักรู้ถึงสิทธิหน้าที่ตามกฎหมาย ในขณะที่ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวก็ยังขาดความรู้ความเชี่ยวชาญที่เพียงพอต่อการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย จึงเป็นผลให้การดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพในส่วนคดีแพ่งยังไม่บรรลุผลตามเจตนารมณ์

¹ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดพิจิตร ช่วยทำงานชั่วคราวในตำแหน่งผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดพิจิตร.

² Chief Judge of the Phichit Juvenile and Family Court temporary working as Chief Judge of the Phichit Provincial Court.

ของกฎหมายในการระงับยับยั้งกระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือการปฏิบัติต่อเด็กโดยมิชอบ ด้วยกฎหมายอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ แนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว คือ การทำให้ ประชนได้ตระหนักและรับรู้ถึงสิทธิหน้าที่ของตนเกี่ยวกับคดีคุ้มครองสวัสดิภาพในส่วคดีแพ่ง โดยศาลยุติธรรมควรทำการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการขอให้ศาลเยาวชนและครอบครัวคุ้มครอง สวัสดิภาพในส่วคดีแพ่งให้แก่ประชาชนโดยทั่วไปได้ทราบอย่างทั่วถึงและมากขึ้น รวมทั้ง ควรทำการอบรมผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเพื่อเพิ่มพูน ความรู้ ความเชี่ยวชาญที่เพียงพอต่อการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายซึ่งจะเป็นประโยชน์ อย่างยิ่งต่อการระงับยับยั้งกระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือการปฏิบัติต่อเด็กโดยมิชอบ ด้วยกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็วมากยิ่งขึ้นตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอันจะ ก่อให้เกิดความสงบสุขในครอบครัวและสังคมโดยรวมต่อไป

คำสำคัญ: กฎหมายเด็กและเยาวชน ศาลเยาวชนและครอบครัว คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ

Abstract

The Juvenile and Family Court (“The Court”) is not only a court of justice in general senses, but also considered to be a place where it solves a problem which assists the litigants to settle internal conflicts. It is established for the purpose of addressing social problems and protecting the welfare of citizens. Regarding welfare protection cases, the Court has the jurisdiction over both civil and criminal matters. As to criminal cases, the Court has been allowed to punish offenders under the Domestic Violence Victim Protection Act B.E.2550 and the Child Protection Act B.E.2546. Also, during the proceeding, it has the authority to issue an order to restrain the act of domestic violence or unlawful treatment of children. Conversely, Criteria of civil cases are different because the Court can exercise its power upon requests and the concurrent criminal proceeding which unnecessarily established. As a result, the welfare protection of regarding civil cases is more expedite and effective in terms of alleviating domestic violence or illegal treatment of children. Moreover, educating the public about their legal rights and welfare protection provided by the Court, particularly for civil cases, would significantly be a useful and informative way so as to diminish domestic violence or illegal treatment of children. This approach will bring about public safety and order to families and society.

Keywords: Children and Youth Law, Juvenile and Family Court, Welfare Protection Case

1. บทนำ

หลังจากมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเด็ก และเยาวชน พ.ศ.2494 แล้ว พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้เสด็จเปิดที่ทำการศาลคดีเด็กและเยาวชน เมื่อวันที่ 28 มกราคม พ.ศ.2495 โดยพระราชทานพระราชดำรัสในวันเปิดศาลว่า “งานนี้เป็นงานใหญ่ งานใหม่ และเป็นงานยุ่งยาก เพราะไม่ใช่เป็นเรื่องของศาลเท่านั้น แต่หากมีความสัมพันธ์กับปัญหาการศึกษา ปัญหาทางเศรษฐกิจ และปัญหาเกี่ยวกับสวัสดิภาพ ของประชาชนอยู่ด้วย” ศาลคดีเด็กและเยาวชนซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นศาลเยาวชนและครอบครัว ตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีครอบครัว พ.ศ.2534 จึงมิได้เป็นเพียง Court of Justice คือ ไม่เป็นเพียงศาลยุติธรรมเท่านั้น แต่เป็น Problem Solving Court คือ ศาลที่ต้องช่วยแก้ปัญหาให้แก่คู่ความที่มาศาลด้วย มิใช่เป็นเพียงการพิจารณาพิพากษาคดี ลงโทษ หรือส่งศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน แล้วเด็กจะเป็นอย่างไรก็แล้วแต่ แต่ศาลเยาวชนและครอบครัวต้องช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพราะเยาวชน คือ อนาคตของชาติ คุณภาพของเยาวชน คือ ความมั่นคงของชาติ ศาลเยาวชนและครอบครัวต้องรับภารกิจหน้าที่นี้ ศาลเยาวชนและครอบครัวจึงจัดตั้งขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวและคุ้มครองสวัสดิภาพของประชาชน

ในอดีตเด็กที่กระทำความผิดมิได้มีบทบัญญัติหรือแนวคิดที่รัฐจะใช้อำนาจเข้ามาดูแลคุ้มครองอย่างชัดเจนดังเช่นในปัจจุบันแต่มีลักษณะเป็นการลงโทษโดยครอบครัว รัฐไม่มีอำนาจมาลงโทษเด็กได้เพราะถือว่าเด็กเป็นสมบัติของผู้เป็นหัวหน้าครอบครัว⁴ แม้ในปัจจุบันรัฐจะมีอำนาจลงโทษเด็กได้แต่การดำเนินคดีอาญาของศาลเยาวชนและครอบครัวก็ได้มุ่งเน้นที่จะลงโทษเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดดังเช่นศาลทั่วไปหรือศาลผู้ใหญ่โดยมีการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาซึ่งมองว่าเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดมีสาเหตุที่แตกต่างกันออกไป การที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดนั้นเป็นเพราะด้วยฐานะยากจนหรือด้วยความคึกคะนอง การลงโทษเด็กหรือเยาวชนด้วยวิธีเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ที่กระทำความผิดอาจก่อให้เกิดปัญหาในอนาคตกับเด็กหรือเยาวชนในการอยู่ร่วมกับสังคม และเมื่อพิจารณาถึงฐานะความเป็นอยู่ของเด็กหรือเยาวชนแล้ว สังคมย่อมมีส่วนสำคัญในการก่อให้เกิดแรงกระตุ้นของเด็ก หรือเยาวชนในการกระทำความผิด เมื่อสังคมเป็นสังคมที่เสียระเบียบ (Social Disorganization) จึงเป็นพื้นฐานของการก่ออาชญากรรมและการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชน⁵ การใช้มาตรการ

³ จิรนิติ หะวานนท์, “ศาลเยาวชนและครอบครัว คือ Problem Solving Court,” *ศาลพาหน* 60, ฉ.1 (มกราคม - เมษายน 2556): 1.

⁴ ประธาน วัฒนวาณิชย์, *กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน* (กรุงเทพฯ: แผนการพิมพ์, 2526), 13-19.

⁵ สง่า สันะมิตร, *กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2522), 17.

พิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเป็นการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์⁶ มาปรับใช้กับผู้กระทำความผิด โดยไม่ต้องมีคำพิพากษาให้มีตราบาปติดตัวว่าเป็นผู้ต้องคำพิพากษาของศาลในการกระทำความผิดอาญา ซึ่งมีความแตกต่างกับการรอกการลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 56⁷ มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาจึงเป็นการลดตราบาปแก่เด็กเพราะว่าพฤติกรรมที่กระทำความผิดไปนั้นจะถูกตีตราโดยสังคมที่เรียกว่าปฏิกิริยาโต้ตอบของสังคม (Social Reaction) อันมีผลกระทบต่อเด็กหรือเยาวชนหากปล่อยให้ถูกตราหน้าว่าเป็นผู้กระทำความผิด⁸

ปัจจุบันได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีครอบครัว พ.ศ.2553 โดยยกเลิกพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2534 มีการกำหนดหลักการใหม่เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชน คดีครอบครัว และคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ ตลอดจนมีการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาการบังคับใช้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น⁹ และมุ่งถึงการคุ้มครองสิทธิ สวัสดิภาพ และวิถีปฏิบัติต่อเด็ก เยาวชน และครอบครัว เพื่อให้สอดคล้อง กับรัฐธรรมนูญ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี ในทุกรูปแบบ และมีการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวขึ้นทุกจังหวัด¹⁰ โดยศาลเยาวชนและครอบครัว มีเจตนารมณ์ที่สำคัญ 5 ประการ คือ

- 1) คุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนในส่วนคดีอาญา
- 2) มีวิธีการสำหรับใช้แก่เด็กและเยาวชนให้เหมาะสมในส่วนคดีอาญา
- 3) คุ้มครองส่วนได้เสียของผู้เยาว์ในส่วนคดีแพ่ง
- 4) คุ้มครองสวัสดิภาพของผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว และเด็กที่ได้รับการปฏิบัติโดยมิชอบด้วยกฎหมายในส่วนคดีอาญาและคดีแพ่ง

⁶ ทั้งนี้ สิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการพิจารณาความสำหรับผู้ใหญ่ยังไม่ได้ได้รับความนิยมนเท่าที่ควร กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ซึ่งผู้เสียหายมีส่วนร่วมด้วยจึงมักจะถูกคัดค้านโดยเห็นว่ากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มีวิธีการชุมชนที่เรียบง่ายอย่างไม่เป็นทางและประสบความสำเร็จเฉพาะเด็กหรือเยาวชนเท่านั้น ดู Andrew Ashworth, "Restorative Justice and Victim's Right," *New Zealand Law Journal* (March 2000): 84-88.

⁷ สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์ สำนักงานศาลยุติธรรม, *กระบวนการสร้างความยุติธรรม เชิงสมานฉันท์ในศาลยุติธรรม* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2553), 45.

⁸ M.A. Bortner, *Delinquency and Justice an Age of Crisis* (Arizona: McGraw-Hill Book Company, 1988), 239.

⁹ ธนะชัย ผดุงธิตติ, "พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว กฎหมาย วิ.เด็ก 2553 แนวคิดเดิม vs หลักการใหม่ ข้อพิจารณาเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลและเขตสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน," *วารสารยุติธรรมปริทัศน์*, 5, ๑.5 (เมษายน-พฤษภาคม 2550): 81.

¹⁰ อาจารย์ มีสิทธิ์, "สาระสำคัญของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553," *วารสารนิติศาสตร์* 40, ๑.2 (มิถุนายน 2554): 362.

5) ทำให้เกิดความสงบสุขและการอยู่ร่วมกันของสถาบันครอบครัว

ศาลเยาวชนและครอบครัว มีอำนาจพิจารณาพิพากษาหรือมีคำสั่งในคดีดังต่อไปนี้¹¹

- 1) คดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิด
- 2) คดีอาญาที่ศาลซึ่งมีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดาได้โอนมาตามมาตรา 97 วรรคหนึ่ง¹²
- 3) คดีครอบครัว
- 4) คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ
- 5) คดีอื่นที่มีกฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัว

กระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว มีหลักการสำคัญ คือ

1) ศาลมีอำนาจเรียกเด็กหรือเยาวชนไปสอบถามเป็นการเฉพาะตัวเพื่อหยั่งทราบถึงข้อเท็จจริง ที่เป็นประโยชน์ในการพิจารณาพิพากษาคดี

2) ห้องพิจารณาคดีจัดไว้เป็นพิเศษ มีใช้ห้องพิจารณาคดีธรรมดา

3) การพิจารณาคดีให้กระทำโดยลับ

4) การพิจารณาคดีไม่ต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาโดยเคร่งครัด

5) ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน บิดามารดา ผู้ดูแลเด็ก เป็นประเด็นที่ศาลต้องพิจารณา

6) ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาได้เมื่อพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป

2. ความหมายและประเภทของคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 4 ได้ให้คำนิยาม คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ ว่าหมายถึง คดีที่ฟ้องหรือร้องขอต่อศาลหรือ

¹¹ ปารณี มงคลศิริทรา, “การพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว,” สืบค้นเมื่อ 29 สิงหาคม 2561, http://www.jvnc.coj.go.th/doc/data/jvnc/jvnc_1515991415.pdf

¹² พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีครอบครัว พ.ศ.2553, มาตรา 97 วรรคหนึ่ง, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 127 ตอนที่ 72ก (22 พฤศจิกายน 2553): 12. บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์แห่งพระราชบัญญัตินี้ บุคคลใดอายุยังไม่เกินยี่สิบปีบริบูรณ์กระทำความผิดและเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีธรรมดา ถ้าศาลนั้นพิจารณาโดยคำนึงถึงสภาพร่างกาย สภาพจิต สติปัญญา และนิสัยแล้ว เห็นว่าบุคคลนั้นยังมีสภาพเช่นเดียวกับเด็กหรือเยาวชน ให้มีอำนาจสั่งโอนคดีไปพิจารณาในศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีอำนาจและให้ถือว่าบุคคลนั้นเป็นเด็กหรือเยาวชน”.

กระทำการใด ๆ ในทางศาลเกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหรือบุคคลในครอบครัวซึ่งจะต้องบังคับตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรง ในครอบครัว หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหรือบุคคลในครอบครัว

คดีคุ้มครองสวัสดิภาพ แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) คดีร้องขอให้ศาลคุ้มครองสวัสดิภาพผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 และพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 171¹³ ถึง มาตรา 178

2) คดีร้องขอให้ศาลคุ้มครองสวัสดิภาพในกรณีที่มีการปฏิบัติต่อเด็กโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 ประกอบพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 179

2.1. คดีร้องขอให้ศาลคุ้มครองสวัสดิภาพผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

2.1.1 ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization/WHO) ได้ประมาณการว่าผู้หญิงทั่วโลก หนึ่งในสามตกเป็นเหยื่อความรุนแรงในครอบครัว¹⁴ แต่ก็มีกระแสความเคลื่อนไหวเรื่องสิทธิพลเมืองและสิทธิสตรีทั้งทางด้านกฎหมายและจิตวิทยาที่เริ่มเปลี่ยนแปลงไปในการดำเนินการต่อความรุนแรง ในครอบครัวโดยมีแนวความคิดว่าหากปราศจากการรับรู้ถึงความเท่าเทียมของสิทธิสตรีก็ไม่อาจมองเห็นกระบวนการตกเป็นเหยื่อของสตรีได้¹⁵ ในขณะที่วัฒนธรรมทางการเมืองได้เปลี่ยนแปลงไป ความรุนแรงในครอบครัวได้รับการรับรู้อย่างแพร่หลายมากกว่าแต่ก่อนจนถูกกำหนดให้เป็นความผิดทางอาญาซึ่งผู้กระทำผิดจะต้องได้รับโทษ¹⁶ เช่น

¹³ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีครอบครัว พ.ศ.2553, มาตรา 171 กำหนดว่า “ให้ประธานศาลฎีกามีอำนาจออกข้อบังคับเกี่ยวกับวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีดังกล่าวเป็นไปโดยประหยัด สะดวก รวดเร็ว และเที่ยงธรรม โดยคำนึงถึงความผาสุกและประโยชน์ของเด็กและเยาวชนนั้นเป็นสำคัญ”.

¹⁴ Etienne G. Krug, , Mercy J. A., Dahlberg L. L. and Zwi A. B., "The World Report on Violence and Health," *The lancet* 360, no. 9339 (2002): 1083-1088.

¹⁵ Judith L. Herman, *Trauma & Recovery: The Aftermath of Violence-From Domestic Abuse to Political Terror* (New York: Basic Books, 1992), 8-9.

¹⁶ Robert T. Sigler and Ida M. Johnson, "The Criminalization of Domestic Abuse," *Crim J. Rev.* 16 (1991): 191.

ประเทศสหรัฐอเมริกา ในช่วงยี่สิบปีที่ผ่านมาเคลื่อนไหวด้านสิทธิสตรี ประสบความสำเร็จ ในการต่อสู้ผ่านกระบวนการฟ้องคดีและกระบวนการนิติบัญญัติ ดังนั้น จึงมีการจับกุมและ ดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มมากขึ้น และขณะเดียวกันในคดีแพ่ง ทุกมลรัฐก็มีการออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ ทั้งนี้ เป็นการยกระดับการให้ความสำคัญกับปัญหา ความรุนแรง ในครอบครัวโดยการใช้มาตรการทางอาญากับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว และระงับยับยั้ง การกระทำความรุนแรงในครอบครัว ตลอดจนป้องกันปัญหาการที่สตรี ซึ่งถูกทำร้ายจะต่อสู้จนเกิดเป็นผู้กระทำความผิดฐานฆ่าอีกฝ่ายหนึ่งได้¹⁷ ส่วนเหตุผลในการ ประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 คือ เนื่องจากปัญหาการแก้ไขการใช้ความรุนแรง ในครอบครัวมีความละเอียดอ่อนซับซ้อนเกี่ยวพัน กับบุคคลใกล้ชิด มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการทำร้ายร่างกายระหว่างบุคคลโดยทั่วไป การใช้มาตรการทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามาบังคับกับการกระทำด้วยความรุนแรง ในครอบครัวจึงไม่เหมาะสม เนื่องจากกฎหมายอาญามีเจตนารมณ์ที่จะลงโทษผู้กระทำความ ผิดมากกว่าที่จะแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดหรือปกป้องคุ้มครองผู้ที่ถูกกระทำด้วยความรุนแรง ในครอบครัว ดังนั้นการมีกฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว จึงมีความ เหมาะสมกว่าการใช้กระบวนการทางอาญา เพราะสามารถกำหนดรูปแบบวิธีการและขั้นตอน ที่มีลักษณะแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป โดยให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกลับตัว และยับยั้งการกระทำผิดซ้ำ รวมทั้งสามารถรักษาความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวไว้ได้ ประกอบกับ เด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัวมีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรง และการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงใน ครอบครัว พ.ศ.2550 สามารถสรุปเจตนารมณ์ที่สำคัญ ได้ดังนี้¹⁸

1) เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ได้แก่

1.1) การกำหนดโทษทางอาญาต่อผู้กระทำผิดไว้โดยเฉพาะโดยไม่ลดล้างการกระทำผิด ตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น หากการกระทำความผิดดังกล่าวเข้าข่ายเป็น ความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่นด้วย

1.2) การกำหนดให้ผู้พบเห็นหรือทราบถึงการกระทำความผิดมีหน้าที่แจ้งต่อพนักงาน เจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้

¹⁷ Harvard Law Review Association, "Developments in the Law: Legal Responses to Domestic Violence," *Harv. L. Rev.* 106 (1993): 1574.

¹⁸ สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, "การใช้ความรุนแรงในครอบครัว: กฎหมายช่วยได้," สืบค้นเมื่อ 29 สิงหาคม 2561, http://library2.parliament.go.th/ejournal/content_af/2558/feb2558-3.pdf

1.3) การกำหนดให้ใช้วิธีการฟื้นฟู บำบัดรักษา และคุ้มครองประพฤติผู้ที่กระทำความผิดแทนการลงโทษ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสกลับตัวกลับใจและเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำ ผิดซ้ำ

2) เพื่อปกป้องคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ได้แก่

2.1) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจจัดให้ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้รับสิทธิ ดังนี้

2.1.1) เข้ารับการตรวจรักษาจากแพทย์ ขอรับคำปรึกษาจากจิตแพทย์ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์

2.1.2) ให้ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวสามารถร้องทุกข์ได้ ตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา

2.2) ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ให้แก่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเป็นการชั่วคราว

3) เพื่อรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัว เช่น กำหนดให้ความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นความผิดอันยอมความได้โดยให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือศาลตั้งผู้ประนีประนอมเพื่อให้คำปรึกษาหรือความช่วยเหลือในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความตกลงยอมความกัน หรืออาจมอบหมายให้นักสังคมสงเคราะห์หรือบุคคลใดทำการช่วยเหลือในการไกล่เกลี่ย เป็นต้น

ความรุนแรงในครอบครัว¹⁹ หมายถึง การกระทำใด ๆ โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือกระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัว ต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำ โดยประมาท

ความรุนแรงในครอบครัว มีองค์ประกอบดังนี้

1) มีการกระทำใด ๆ ต่อบุคคลในครอบครัว

1.1) โดยมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ หรือ

1.2) กระทำโดยเจตนาในลักษณะที่น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพ

¹⁹ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550, มาตรา 3.

2) มีการบังคับหรือใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรมให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ

3) แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท

บุคคลในครอบครัว²⁰ หมายถึง คู่สมรส คู่สมรสเดิม ผู้ที่อยู่กินหรือเคยอยู่กินฉันสามีภริยาโดยมิได้จดทะเบียนสมรส บุตร บุตรบุญธรรม สมาชิกในครอบครัว รวมทั้งบุคคลใด ๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยและอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน

ผู้ที่กระทำการอันเป็นความรุนแรงในครอบครัว มีความผิดอาญาฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ อย่างไรก็ตามความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นความผิดอันยอมความได้แต่ไม่ลบล้างความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น และหากการกระทำความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295 ด้วย กฎหมายกำหนดให้ความผิดดังกล่าวเป็นความผิดอันยอมความได้²¹

การดำเนินคดีอาญาฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ขั้นตอนการแจ้งพนักงานเจ้าหน้าที่

1.1) ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือผู้ที่พบเห็นหรือทราบการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว มีหน้าที่แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้

1.2) การแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เมื่อได้กระทำโดยสุจริต ย่อมได้รับความคุ้มครองและไม่ต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่ง ทางอาญา และทางปกครอง²²

1.3) การแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่อาจแจ้งด้วยวาจา เป็นหนังสือ ทางโทรศัพท์ วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธีการอื่นใดก็ได้²³

1.4) ถ้ามิได้มีการแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือมิได้มีการร้องทุกข์ ภายในสามเดือน นับแต่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวอยู่ในวิสัยและมีโอกาสที่จะแจ้งหรือร้องทุกข์ได้ คดีอาญาเป็นอันขาดอายุความ แต่ไม่ตัดสิทธิผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวหรือ

²⁰ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550, มาตรา 3.

²¹ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550, มาตรา 4.

²² พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550, มาตรา 5.

²³ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550, มาตรา 6 บรรคหนึ่ง.

ผู้มีส่วนได้เสียจะร้องขอให้ศาลคุ้มครองสวัสดิภาพ ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว²⁴

2) ขั้นตอนการระงับเหตุความรุนแรง

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้พบเห็นการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือได้รับแจ้งแล้วเจ้าหน้าที่มีอำนาจ ดังนี้²⁵

2.1) เข้าไปในเคสสถานหรือสถานที่เกิดเหตุ เพื่อสอบถามผู้กระทำ ผู้ถูกกระทำ บุคคลอื่น ในสถานที่นั้น

2.2) จัดให้ผู้ถูกกระทำได้รับการตรวจรักษาจากแพทย์ และขอรับคำปรึกษาแนะนำจากจิตแพทย์ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์

2.3) จัดให้ผู้ถูกกระทำร้องทุกข์เมื่อมีความประสงค์จะร้องทุกข์

2.4) ร้องทุกข์แทนผู้ถูกกระทำ ถ้าผู้ถูกกระทำไม่อยู่ในวิสัยหรือโอกาสที่จะร้องทุกข์ได้ด้วยตนเอง

หลังจากมีการแจ้งพนักงานเจ้าหน้าที่หรือร้องทุกข์แล้ว ห้ามผู้ใดลงพิมพ์โฆษณา หรือเผยแพร่ ต่อสาธารณชนด้วยวิธีใด ๆ ซึ่งภาพ เรื่องราว หรือข้อมูลใด ๆ อันน่าจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้กระทำ หรือผู้ถูกกระทำ ผู้ที่ฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ²⁶

3) ขั้นตอนการสอบสวน

3.1) มีการร้องทุกข์ภายในอายุความแล้ว

3.2) พนักงานสอบสวนต้องสอบสวนโดยเร็ว โดยในการสอบปากคำผู้ถูกกระทำนั้น พนักงานสอบสวนต้องจัดให้มีจิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลที่ผู้ถูกกระทำร้องขอร่วมอยู่ด้วยในขณะสอบปากคำเพื่อให้คำปรึกษา เว้นแต่กรณีมีเหตุจำเป็นเร่งด่วนไม่อาจรอได้แต่ต้องบันทึกเหตุ ที่ไม่อาจรอบบุคคลดังกล่าวไว้ในสำนวนการสอบสวน

3.3) พนักงานสอบสวนต้องส่งตัวผู้กระทำและสำนวนการสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นไปยังพนักงานอัยการเพื่อฟ้องคดีต่อศาล²⁷

²⁴ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550, มาตรา 7.

²⁵ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550, มาตรา 6 วรรคสอง.

²⁶ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550, มาตรา 9.

²⁷ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550, มาตรา 8 วรรคหนึ่ง.

4) ขั้นตอนการฟ้องคดีต่อศาล

4.1) พนักงานอัยการต้องฟ้องคดีต่อศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่ได้ตัวผู้กระทำ แต่หากมีเหตุจำเป็นทำให้ไม่อาจยื่นฟ้องได้ทันภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ขอผิดฟ้องต่อศาล ได้คราวละไม่เกินหกวัน แต่ทั้งนี้ ต้องไม่เกินสามคราว

4.2) ศาลที่จะยื่นฟ้องนั้น ในกรณีที่ความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวเป็น ความผิดกรรมเดียวกับความผิดตามกฎหมายอื่น ให้ฟ้องคดีความผิดฐานกระทำความรุนแรงใน ครอบครัวรวมไปกับความผิดตามกฎหมายอื่น เว้นแต่ความผิดตามกฎหมายอื่นนั้นมีอัตราโทษ สูงกว่าให้ฟ้องคดีต่อศาล ที่มีอำนาจพิจารณาความผิดตามกฎหมายอื่นนั้น²⁸ เช่น

ฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว = ศาลเยาวชนและครอบครัว

ฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว + ฐานทำร้าย ปอ.มาตรา 391 = ศาลเยาวชน และครอบครัว

ฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว + ฐานทำร้าย ปอ.มาตรา 295 = ศาลแขวง

ฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว + ฐานทำร้าย ปอ.มาตรา 297 = ศาลจังหวัด/ ศาลอาญา

5) ขั้นตอนการพิจารณาคดีของศาล

5.1) ไม่ว่าการพิจารณาคดีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวจะได้ดำเนินไปแล้วเพียง ใด ให้ศาลพยายามเปรียบเทียบให้คู่ความได้ยอมความกัน โดยมุ่งถึงความสงบสุขและการอยู่ ร่วมกันในครอบครัว เป็นสำคัญ ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงหลักการดังต่อไปนี้ ประกอบด้วย²⁹

5.1.1) การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว

5.1.2) การสงวนและคุ้มครองสถานภาพของการสมรสในฐานะที่เป็นศูนย์รวมของชาย และหญิง ที่สมควรใจเข้ามาอยู่กินฉันสามีภริยา หากไม่อาจรักษาสถานภาพของการสมรสได้ ก็ ให้การหย่าเป็นไป ด้วยความเป็นธรรมและเสียหายน้อยที่สุด โดยคำนึงถึงสวัสดิภาพและอนาคต ของบุตรเป็นสำคัญ

5.1.3) การคุ้มครองและช่วยเหลือครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะที่ครอบครัวนั้น ต้องรับผิดชอบในการดูแลให้การศึกษาแก่สมาชิกที่เป็นผู้เยาว์

²⁸ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550, มาตรา 8 วรรคหนึ่ง และ วรรคสอง.

²⁹ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550, มาตรา 15.

5.1.4) มาตรการต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือสามีภริยาและบุคคลในครอบครัวให้ปรองดองกัน และปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างกันเองและกับบุตร

5.2) ศาลอาจตั้งผู้ประนีประนอมประกอบด้วยบุคคลหรือคณะบุคคลซึ่งเป็นบิดา มารดา ผู้ปกครอง ญาติของคู่ความหรือบุคคลที่พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือศาลเห็นสมควรเพื่อให้ คำปรึกษา หรือช่วยเหลือในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ยอมความกัน หรืออาจมอบหมายให้ นักสังคมสงเคราะห์ หน่วยงานสังคมสงเคราะห์ หรือบุคคลใดช่วยเหลือไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ ยอมความกันก็ได้³⁰

6) ขั้นตอนการพิพากษาของศาล

ในกรณีที่ศาลพิพากษาว่าผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวมีความผิดฐานกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว ศาลอาจใช้มาตรการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมแทนการลงโทษได้โดยกำหนด เงื่อนไข เช่น

6.1) ให้ใช้วิธีการฟื้นฟู บำบัดรักษา คุ้มครองประพฤติดูแลผู้กระทำความผิด

6.2) ให้ผู้กระทำความผิดชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์

6.3) ให้ผู้กระทำความผิดทำงานบริการสาธารณะ ละเว้นการกระทำอันเป็นเหตุให้เกิด การใช้ความรุนแรงในครอบครัว หรือทำทัณฑ์บนไว้³¹

คำสั่งศาลกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ระหว่างสอบสวนหรือ พิจารณาคดี³²

1) ในระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี ศาลมีอำนาจออกคำสั่งกำหนด มาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์หรือออกคำสั่งใด ๆ ได้เท่าที่จำเป็นและสมควร เช่น

1.1) ให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้ารับการตรวจรักษาจากแพทย์

1.2) ให้ผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวชดใช้เงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เบื้องต้นตาม สมควรแก่ฐานะ

1.3) ห้ามผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัวเข้าไปในที่พำนักของครอบครัวหรือเข้าใกล้ ตัวบุคคลใดในครอบครัว

1.4) กำหนดวิธีการดูแลบุตร

³⁰ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550, มาตรา 16.

³¹ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550, มาตรา 12 วรรคหนึ่ง.

³² พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550, มาตรา 10 และมาตรา 11.

2) ในกรณีที่เหตุการณ์หรือพฤติกรรมเกี่ยวกับผู้กระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป ศาลมีอำนาจแก้ไขเพิ่มเติม เปลี่ยนแปลง หรือเพิกถอนคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ หรือคำสั่งใด ๆ รวมทั้งกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมก็ได้

3) ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหกพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

การยอมความ ถอนคำร้องทุกข์ หรือถอนฟ้อง ความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว³³

ในกรณีที่มีการยอมความ การถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้องในความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว ให้พนักงานสอบสวนหรือศาล แล้วแต่กรณี ดำเนินการดังนี้

1) จัดให้มีการทำบันทึกข้อตกลงเบื้องต้นก่อนการยอมความการถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้อง

2) กำหนดให้นำวิธีการเพื่อบรรเทาทุกข์ระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาคดีเป็นเงื่อนไขในการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงดังกล่าวโดยอนุโลม โดยอาจรับฟังความคิดเห็นของผู้เสียหาย หรือบุคคล ในครอบครัวประกอบด้วยก็ได้

3) หากได้ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงและเงื่อนไขดังกล่าวครบถ้วนแล้วจึงให้มีการยอมความ การถอนคำร้องทุกข์ หรือการถอนฟ้องได้ หากผู้ต้องหาหรือจำเลยฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าวให้พนักงานสอบสวนหรือศาลมีอำนาจยกคดีขึ้นดำเนินการต่อไป

จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 มีการดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดควบคู่ไปกับมาตรการคุ้มครองผู้ถูกกระทำ ตั้งแต่เริ่มต้นที่มีการแจ้งเหตุต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ชั้นสอบสวน ชั้นพิจารณา จนกระทั่งศาลมีคำพิพากษา

2.1.2 ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีครอบครัว พ.ศ.2553 ตามมาตรา 171 ถึง มาตรา 178

คดีคุ้มครองสวัสดิภาพกรณีนี้เป็นกรรณโฆษาให้ศาลเยาวชนและครอบครัวที่ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวมีถิ่นที่อยู่หรือมีภูมิลำเนา หรือศาลที่มีการกระทำความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้น คุ้มครองสวัสดิภาพโดยออกคำสั่งกำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อบรรเทา

³³ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550, มาตรา 12 วรรคสอง.

ทุกซ์ ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว โดยไม่จำเป็นต้องมีการดำเนินคดีอาญาในความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือแม้คดีในความผิดฐานกระทำความรุนแรงในครอบครัวจะขาดอายุความแล้วก็ไม่ตัดสิทธิในการร้องขอต่อศาลให้คุ้มครองสวัสดิภาพแต่อย่างใด

ทั้งนี้ ประธานศาลฎีกามีอำนาจออกข้อบังคับเกี่ยวกับวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีดังกล่าวเป็นไปโดยประหยัด สะดวกรวดเร็ว และเที่ยงธรรม โดยคำนึงถึงความผาสุกและประโยชน์ของเด็กและเยาวชนนั้นเป็นสำคัญ³⁴ และได้มีการออกข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. 2554 แล้ว เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2554³⁵

ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลคุ้มครองสวัสดิภาพ ได้แก่ บุคคล ดังต่อไปนี้

- 1) ผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัว
- 2) ผู้กระทำการแทน ในกรณีที่ผู้ถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวไม่อยู่ในสภาพ หรือวิสัยที่จะร้องขอได้ ญาติ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ พนักงานเจ้าหน้าที่ องค์การ ซึ่งมีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย หรือองค์การซึ่งมีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพ เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ครอบครัว หรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของผู้เสียหาย³⁶

การพิจารณาคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ

- 1) ให้ศาลไต่สวนโดยไม่ชัก โดยไม่ต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญาอย่างเคร่งครัด
- 2) การไต่สวนเป็นการลับ อนุญาตเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องกับคดีหรือที่ศาลอนุญาตเท่านั้น เข้าฟัง การพิจารณาได้ และศาลอาจเรียกบุคคลให้มาเป็นพยานหรือสอบถามข้อเท็จจริงได้
- 3) ถ้าศาลเห็นว่าผู้ร้องไม่ควรเผชิญหน้ากับผู้ถูกกล่าวหา ศาลสั่งให้ผู้ถูกกล่าวหาออกนอกห้องพิจารณาคดีได้ หรืออาจใช้วิธีการอื่นใดเพื่อลดการเผชิญหน้าได้³⁷

³⁴ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีครอบครัว พ.ศ.2553, มาตรา 171.

³⁵ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยวิธีการดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ พ.ศ. 2554.

³⁶ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีครอบครัว, มาตรา 172.

³⁷ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีครอบครัว พ.ศ.2553, มาตรา 173.

คำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ

เมื่อศาลได้สวนแล้วได้ความว่าผู้ถูกกล่าวหาจะมีพฤติการณ์น่าจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว ให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพดังต่อไปนี้

1) สั่งผู้ถูกกล่าวหา³⁸

1.1) ห้ามเสพสุราหรือสิ่งมีเมา

1.2) ห้ามเข้าใกล้ที่อยู่อาศัยหรือที่ทำงานของผู้ร้อง

1.3) ห้ามใช้หรือครอบครองทรัพย์สิน

1.4) ห้ามกระทำการใดอันอาจนำไปสู่ความรุนแรงในครอบครัว

1.5) ให้ผู้ถูกกล่าวหาเข้ารับคำปรึกษาแนะนำจากศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำหรือสถานพยาบาลหรือหน่วยงานตามที่ศาลกำหนด

ทั้งนี้ ตามระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควรแต่ต้องไม่เกินกว่าหกเดือน และคำสั่งศาลนี้เป็นที่สุดแต่ถ้าพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป ศาลมีอำนาจสั่งแก้ไขได้และศาลอาจสั่งให้นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา พนักงานเจ้าหน้าที่ติดตามกำกับให้ผู้ถูกกล่าวหาปฏิบัติตามคำสั่งศาลและรายงานให้ศาลทราบ หรือเรียกมาสอบถามความเป็นไปหรือการปฏิบัติตามคำสั่งศาลก็ได้

2) สั่งผู้ร้อง³⁹

ศาลอาจสั่งให้ผู้ร้องเข้ารับคำปรึกษาแนะนำหรือเข้ารับการอบรมหรือบำบัดรักษาหรือฟื้นฟู จากศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำหรือสถานพยาบาลหรือหน่วยงานหรือองค์กร ซึ่งมีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ หรือครอบครัวตามระยะเวลาที่ศาลกำหนด เมื่อศาล เห็นว่าผู้ร้องมีส่วนก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว และจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือบำบัดรักษา

3) สั่งให้ผู้ต้องรับผิดชอบ⁴⁰

3.1) จ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูให้แก่อีกฝ่ายตามที่ศาลเห็นสมควร ในกรณีที่มีการจดทะเบียนสมรส

³⁸ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีครอบครัว พ.ศ.2553, มาตรา 174.

³⁹ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีครอบครัว พ.ศ.2553, มาตรา 175.

⁴⁰ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีครอบครัว พ.ศ.2553, มาตรา 178.

3.2) จ่ายเงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เบื้องต้นให้แก่ผู้เสียหายหรือสมาชิกในครอบครัวตามสมควร แก่ฐานะ ในกรณีไม่มีการจดทะเบียนสมรส โดยเงินช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เบื้องต้นนี้เป็นค่าทดแทน ความเสียหายเบื้องต้นหรับเงินหรือทรัพย์สินใดๆ ที่ผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวสูญเสียไป โดยผลของการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวและรวมถึงรายได้ที่สูญเสียไปค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายในการหาที่อยู่ใหม่ และค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็น

เมื่อศาลมีคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพแล้ว กฎหมายกำหนดให้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้⁴¹

1) ให้ศาลแจ้งคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพไปยังเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ผู้ถูกกล่าวหา มีถิ่นที่อยู่หรือภูมิลำเนาในเขตอำนาจเพื่อทราบ

2) ถ้าผู้ถูกกล่าวหาจงใจฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพโดยไม่มีเหตุอันสมควร ศาลมีอำนาจออกหมายจับผู้ถูกกล่าวหามาซึ่งจนกว่าจะปฏิบัติตามคำสั่งแต่ไม่เกินกว่าหนึ่งเดือน

ถ้าผู้ถูกกล่าวหาได้รับการปล่อยชั่วคราว ศาลอาจกำหนดเงื่อนไขให้ผู้ถูกกล่าวหาปฏิบัติในระหว่างการปล่อยชั่วคราวก็ได้

1) ก่อนครบระยะเวลาตามเงื่อนไขหรือคำสั่งของศาล ผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ร้องมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งยุติการคุ้มครองสวัสดิภาพได้

2) เมื่อผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ร้องได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพครบถ้วนแล้ว คำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพเป็นอันสิ้นสุด

2.2) คดีร้องขอให้ศาลคุ้มครองสวัสดิภาพในกรณีที่มีการปฏิบัติต่อเด็กโดยมิชอบ ด้วยกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 ประกอบพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีครอบครัว พ.ศ.2553 มาตรา 179

สิทธิเด็กได้รับการรับรู้ภายหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่งด้วยการจัดทำปฏิญญาเจนีวา (Declaration of Geneva) ในปีค.ศ. 1924 กระบวนการรับรู้ถึงสิทธิเด็กมีความต่อเนื่องมาโดยองค์การสหประชาชาติได้จัดทำปฏิญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Declaration of children's rights) ในปีค.ศ.1959 และการรับรู้ถึงสิทธิเด็กกลายเป็นจริงเมื่อมีการจัดทำอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) ในปี ค.ศ.1989⁴² ซึ่งเป็นอนุสัญญาด้านสิทธิ

⁴¹ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีครอบครัว พ.ศ.2553, มาตรา 176 และ มาตรา 177.

⁴² Humanium, "Rights of the children," accessed August 29, 2018, <https://www.humanium.org/en/child-rights/>

มนุษยชนระหว่างประเทศที่ได้รับความเห็นชอบมากที่สุดในโลก โดยทุกประเทศในโลกได้ให้สัตยาบัน ยกเว้นประเทศโซมาเลีย ชูดานใต้ และสหรัฐอเมริกา⁴³ เมื่ออนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กได้ประกาศใช้แล้วได้มีการตื่นตัวต่อสิทธิเด็กอย่างกว้างขวางโดยมองที่ตัวเด็กไม่ว่าจะเป็นกรณีของเด็กกระทำความผิดหรือตกเป็นเหยื่อจากการกระทำความผิด เป็นประธานในการพิจารณาในกรณีที่เด็กกระทำความผิดรัฐที่ให้สัตยาบันต้องมีมาตรฐานด้านนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการที่มีประสิทธิภาพและเป็นอิสระ โดยในการคุ้มครองสิทธิของเด็กที่กระทำความผิด มีได้ทั้งในชั้นจับกุม สอบสวน และชั้นพิจารณารวมถึงการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในภายหลังที่ศาลมีคำพิพากษา⁴⁴ ส่วนประเทศไทยได้ให้สัตยาบัน เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2535 และอนุสัญญา มีผลใช้บังคับในประเทศไทย เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2535⁴⁵ ต่อมาจึงมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 ซึ่งมีที่มาจากอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก อนุสัญญานับนี้ระบุนายละเอียดยของสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ที่ภาคีสมาชิกต้องรับประกันเด็กในประเทศของตน ได้แก่⁴⁶

- 1) สิทธิที่จะมีชีวิตรอด คือได้รับการดูแลสุขภาพขั้นพื้นฐาน มีสันติภาพ และความปลอดภัย
- 2) สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา คือมีครอบครัวที่อบอุ่น ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ และมีภาวะโภชนาการที่เหมาะสม
- 3) สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง คือให้รอดพ้นจากการทำร้าย การถูกล่วงละเมิด การถูกทอดทิ้ง และการแสวงประโยชน์ในทุกรูปแบบ
- 4) สิทธิที่ในการมีส่วนร่วม คือในการแสดงความคิดเห็น แสดงออก การมีผู้รับฟังและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องที่มีผลกระทบกับตนเอง

⁴³ มีเหตุผลหลายประการที่สหรัฐอเมริกาไม่ให้สัตยาบันอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เช่น เห็นว่าเป็นการจำกัดอำนาจอธิปไตยของประเทศ และเกรงว่าสิทธิทางสังคมและเศรษฐกิจตามที่กำหนด ในอนุสัญญาก่อให้เกิดแรงกระตุ้นในการฟ้องคดีเรียกให้รัฐต้องดำเนินการตามสิทธิดังกล่าว ตลอดจนกลุ่มสิทธิของบิดามารดาเห็นว่าอนุสัญญาก่อให้เกิดอันตรายต่อครอบครัวของตนโดยเฉพาะ เรื่องศาสนาและเพศศึกษา ดู The Economist, "Why won't America ratify the UN convention on children's rights?," accessed August 29, 2018, <https://www.economist.com/the-economist-explains/2013/10/06/why-wont-america-ratify-the-un-convention-on-childrens-rights>

⁴⁴ วชิรินทร์ บัณฑิตวิทยุสฤกุล, "มาตรฐานการปฏิบัติต่เด็กที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก," *ดุสิต* 5, ฉ. 41 (กันยายน - ตุลาคม 2538): 18-26.

⁴⁵ กมลนรินทร์ พินิจกุล, "อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก : สิทธิเด็กในประเทศไทย," *บทบัญญัติ* 53 (ธันวาคม 2550): 100.

⁴⁶ ยูนิเซฟ, "อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC)," สืบค้นเมื่อ 29 สิงหาคม 2561 https://www.unicef.org/thailand/tha/overview_5954.html และดู Save the Children, "UN Convention on the Rights of the Child (UNCRC) A global framework for justice," last modified n.d., accessed August 29, 2018, <https://www.savethechildren.org.uk/what-we-do/childrens-rights/united-nations-convention-of-the-rights-of-the-child>

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ข้อ 37 ได้กำหนดหลักการคุ้มครองการปฏิบัติต่อเด็กโดยมิชอบด้วยกฎหมายไว้ โดยรัฐภาคีประกันว่า⁴⁷

1) จะไม่มีเด็กคนใดได้รับการทรมาน หรือถูกปฏิบัติ หรือลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือต่ำช้า จะไม่มีการลงโทษประหารชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิตที่ไม่มีโอกาสจะได้รับการปล่อยตัว สำหรับความผิดที่กระทำโดยบุคคลที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปี

2) จะไม่มีเด็กคนใดถูกลิดรอนเสรีภาพโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือโดยพลการ การจับกุมกักขังหรือจำคุกเด็กจะต้องเป็นไปตามกฎหมาย และจะใช้เป็นมาตรการสุดท้ายเท่านั้น และให้มีระยะเวลาที่สั้นที่สุดอย่างเหมาะสม

3) เด็กทุกคนที่ถูกลิดรอนเสรีภาพจะได้รับการปฏิบัติด้วยมนุษยธรรม และด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีแต่กำเนิดของมนุษย์ และในลักษณะที่คำนึงถึงความต้องการของบุคคลในวัยนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กทุกคนที่ถูกลิดรอนเสรีภาพจะถูกแยกต่างหากจากผู้ใหญ่ เว้นแต่จะพิจารณาเห็นว่าจะจะเป็นประโยชน์สูงสุดต่อเด็กที่จะไม่แยกเช่นนั้น และเด็กจะมีสิทธิที่จะคงการติดต่อกับครอบครัวทางหนังสือตอบโต้และการเยี่ยมเยียน เว้นแต่ในสภาพการณ์พิเศษ

4) เด็กทุกคนที่ถูกลิดรอนเสรีภาพมีสิทธิที่จะขอความช่วยเหลือทางกฎหมาย หรือทางอื่นที่เหมาะสมโดยพลัน ตลอดจนมีสิทธิที่จะคัดค้านความไม่ชอบด้วยกฎหมายของการลิดรอนเสรีภาพของเขาต่อศาลหรือหน่วยงานที่มีอำนาจอื่นที่เป็นอิสระและเป็นกลาง และสิทธิที่จะได้รับคำวินิจฉัยโดยพลันต่อการดำเนินการเช่นนั้น

⁴⁷ Convention on the Rights of the Child, article 37 “States Parties shall ensure that:

(a) No child shall be subjected to torture or other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment. Neither capital punishment nor life imprisonment without possibility of release shall be imposed for offences committed by persons below eighteen years of age;

(b) No child shall be deprived of his or her liberty unlawfully or arbitrarily. The arrest, detention or imprisonment of a child shall be in conformity with the law and shall be used only as a measure of last resort and for the shortest appropriate period of time;

(c) Every child deprived of liberty shall be treated with humanity and respect for the inherent dignity of the human person, and in a manner which takes into account the needs of persons of his or her age. In particular, every child deprived of liberty shall be separated from adults unless it is considered in the child's best interest not to do so and shall have the right to maintain contact with his or her family through correspondence and visits, save in exceptional circumstances;

(d) Every child deprived of his or her liberty shall have the right to prompt access to legal and other appropriate assistance, as well as the right to challenge the legality of the deprivation of his or her liberty before a court or other competent, independent and impartial authority, and to a prompt decision on any such action.”

เมื่อมีการปฏิบัติต่อเด็กโดยมิชอบด้วยกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็ก⁴⁸ ให้เด็กหรือผู้ปกครองเด็กร้องขอให้ศาลออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพ ในกรณีที่เด็กหรือผู้ปกครองเด็กไม่อยู่ในสภาพหรือวิสัยจะร้องขอได้ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ พนักงานเจ้าหน้าที่ องค์กรที่มีหน้าที่ ให้ความช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย หรือองค์กรซึ่งมีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ครอบครัว หรือบุคคลอื่นใดเพื่อประโยชน์ของเด็ก จะกระทำการแทนก็ได้⁴⁹

การปฏิบัติต่อเด็กโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 กำหนดว่าผู้ปกครองต้องไม่กระทำการ ดังต่อไปนี้⁵⁰

- 1) ทอดทิ้งเด็กไว้ในสถานรับเลี้ยงเด็กหรือสถานพยาบาลหรือไว้กับบุคคลที่รับจ้างเลี้ยงเด็กหรือที่สาธารณะหรือสถานที่ใดโดยเจตนาที่จะไม่รับเด็กกลับคืน
- 2) ละทิ้งเด็กไว้ ณ สถานที่ใด ๆ โดยไม่จัดให้มีการป้องกันดูแลสวัสดิภาพหรือให้การเลี้ยงดูที่เหมาะสม
- 3) จงใจหรือละเลยไม่ให้อะไรที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือสุขภาพอนามัยจนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก
- 4) ปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการขัดขวางการเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็ก
- 5) ปฏิบัติต่อเด็กในลักษณะที่เป็นการเลี้ยงดูโดยมิชอบ⁵¹

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 ยังกำหนดว่า ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการ ดังต่อไปนี้⁵²

- 1) กระทำหรือละเว้นการกระทำอันเป็นการทารุณกรรมต่อร่างกายหรือจิตใจของเด็ก

⁴⁸ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546, มาตรา 4, บัญญัติว่า “เด็ก” หมายความว่า บุคคล ซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส.

⁴⁹ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีครอบครัว 2553, มาตรา 179 บัญญัติว่า ในกรณีที่มีการปฏิบัติต่อเด็กโดยมิชอบด้วยกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กให้เด็กหรือผู้ปกครองของเด็กนั้นร้องขอให้ศาลออกคำสั่งคุ้มครองสวัสดิภาพตามหมวดนี้ได้ โดยให้นำบทบัญญัติมาตรา 155 มาตรา 156 มาตรา 172 มาตรา 173 มาตรา 174 มาตรา 176 มาตรา 177 และมาตรา 178 มาใช้บังคับโดยอนุโลม.

⁵⁰ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546, มาตรา 25.

⁵¹ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546, มาตรา 4 บัญญัติว่า “การเลี้ยงดูโดยมิชอบ” หมายความว่า การไม่ให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนหรือพัฒนาเด็กตามมาตรฐานขั้นต่ำที่กำหนดในกฎกระทรวง จนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก.

⁵² พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546, มาตรา 26.

- 2) จงใจหรือละเลยไม่ทำให้สิ่งจำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือการรักษาพยาบาลแก่เด็กที่อยู่ในความดูแลของตนจนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก
 - 3) บังคับ ชูเชื้อ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำผิด
 - 4) โฆษณาทางสื่อมวลชนหรือเผยแพร่ด้วยประการใด เพื่อรับเด็กหรือยกเด็กให้แก่บุคคลอื่น ที่มีโชติญาติของเด็ก เว้นแต่เป็นการกระทำของทางราชการหรือได้รับอนุญาตจากทางราชการแล้ว
 - 5) บังคับ ชูเชื้อ ชักจูง ส่งเสริม ยินยอม หรือกระทำด้วยประการใดให้เด็กไปเป็นขอทาน เด็กเร่ร่อน หรือใช้เด็กเป็นเครื่องมือในการขอทานหรือการกระทำผิด หรือกระทำด้วยประการใด อันเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากเด็ก
 - 6) ใช้ จ้าง หรือวานเด็กให้ทำงานหรือกระทำการอันอาจเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ มีผลกระทบต่อการเจริญเติบโต หรือขัดขวางต่อพัฒนาการของเด็ก
 - 7) บังคับ ชูเชื้อ ใช้ ชักจูง ยุยง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กเล่นกีฬาหรือให้กระทำการใด เพื่อแสวงหาประโยชน์ทางการค้าอันมีลักษณะเป็นการขัดขวางต่อการเจริญเติบโตหรือพัฒนาการของเด็กหรือมีลักษณะเป็นการทารุณกรรมต่อเด็ก
 - 8) ใช้หรือยินยอมให้เด็กเล่นการพนันไม่ว่าชนิดใดหรือเข้าไปในสถานที่เล่นการพนัน สถานค้าประเวณี หรือสถานที่ที่ห้ามมิให้เด็กเข้า
 - 9) บังคับ ชูเชื้อ ใช้ ชักจูง ยุยง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กแสดงหรือกระทำการอันมีลักษณะลามกอนาจาร ไม่ว่าจะไปเพื่อให้ได้มาซึ่งค่าตอบแทนหรือเพื่อการใด
 - 10) จำหน่าย แลกเปลี่ยน หรือให้สุราหรือบุหรี่แก่เด็ก เว้นแต่การปฏิบัติทางการแพทย์
- นอกจากนี้ ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาหรือเผยแพร่ทางสื่อมวลชนหรือสื่อสารสนเทศประเภทใด ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กหรือผู้ปกครอง โดยเจตนาที่จะทำให้เกิดความเสียหายแก่จิตใจ ชื่อเสียง เกียรติคุณ หรือสิทธิประโยชน์อื่นใดของเด็ก หรือเพื่อแสวงหาประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ

มาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่ถูกผู้ปกครองหรือญาติทารุณกรรม

กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กให้คำนิยาม ทารุณกรรม ว่าหมายถึง การกระทำหรือละเว้น การกระทำด้วยประการใด ๆ จนเป็นเหตุให้เด็กเสื่อมเสียเสรีภาพหรือเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ การกระทำผิดทางเพศต่อเด็กการใช้เด็กให้กระทำการหรือประพฤติในลักษณะที่

น่าจะเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจหรือขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี ทั้งนี้ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม⁵³ เมื่อผู้ปกครอง หรือญาติทารุณกรรมต่อเด็ก กฎหมายกำหนดมาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ดังต่อไปนี้⁵⁴

1) กรณีที่ผู้ปกครองหรือญาติทารุณกรรมต่อเด็ก และมีการฟ้องคดีอาญาแล้ว ถ้ามีเหตุอันควร เชื่อว่าผู้ถูกฟ้องนั้นจะทารุณกรรมแก่เด็กอีก ศาลที่พิจารณาคดีนั้นมีอำนาจสั่ง

1.1) กำหนดมาตรการคุ้มครองความปลอดภัยผู้นั้น

1.2) ห้ามเข้าเขตกำหนด

1.3) ห้ามเข้าใกล้ตัวเด็กในระยะที่ศาลกำหนด

1.4) ทำทัณฑ์บนตามวิธีการที่กำหนดไว้ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 46 และ มาตรา 47

2) กรณีที่ผู้ปกครองหรือญาติทารุณกรรมต่อเด็ก แต่ยังไม่มีการฟ้องคดีอาญา ถ้ามีพฤติการณ์ น่าเชื่อว่าจะมีการทารุณกรรมแก่เด็กอีก

2.1) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานฝ่ายปกครอง ผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 มาตรา 24 หรือพนักงานอัยการยื่นคำขอต่อศาลเยาวชนและครอบครัวเพื่อออกคำสั่งมิให้กระทำการดังกล่าวโดยกำหนดมาตรการคุ้มครองความปลอดภัยและเรียกประกันด้วยก็ได้

ในกรณีตาม (1) และ (2) หากศาลเห็นว่ามีเหตุจำเป็นเร่งด่วนเพื่อคุ้มครองเด็กมิให้ถูกทารุณกรรมอีก ให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งให้ตำรวจจับกุมผู้ที่เชื่อว่าจะทารุณกรรมแก่เด็กมาทักขังไว้ มีกำหนดครั้งละไม่เกินสามสิบวัน

3. ปัญหาของคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ

แม้ศาลเยาวชนและครอบครัวจะมีอำนาจตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีครอบครัว พ.ศ.2553 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 ในการสั่งระงับยับยั้งการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว หรือการปฏิบัติต่อเด็กโดยมิชอบด้วยกฎหมายได้เมื่อมีการร้องขอต่อศาลเยาวชนและครอบครัวโดยไม่จำเป็นต้องมีการดำเนินคดีอาญา

⁵³ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546, มาตรา 4.

⁵⁴ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546, มาตรา 43.

การคุ้มครองสวัสดิภาพในส่วนคดีแพ่งจึงมีความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพในการระงับยับยั้งการกระทำความรุนแรงในครอบครัว หรือการปฏิบัติต่อเด็กโดยมิชอบด้วยกฎหมายมากกว่าในส่วนคดีอาญาก็ตาม แต่คดีคุ้มครองสวัสดิภาพในส่วนคดีแพ่ง มีปัญหาดังต่อไปนี้

3.1) ปัญหาประชาชนยังขาดการตระหนักและรับรู้ถึงสิทธิหน้าที่ตามกฎหมายเกี่ยวกับคดีคุ้มครองสวัสดิภาพในส่วนคดีแพ่ง ปัญหานี้เกิดจากทัศนคติของประชาชนโดยทั่วไปว่าความรุนแรงในครอบครัว หรือการปฏิบัติต่อเด็กโดยมิชอบด้วยกฎหมาย เช่น เรื่องผัวเมียตีกัน หรือพ่อแม่บังคับให้ลูกไปขทานั้นเป็นเรื่องภายในครอบครัว ไม่ใช่เรื่องของชาวบ้าน เมื่อเกิดเหตุดังกล่าวขึ้นผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรง หรือเด็กที่ได้รับการปฏิบัติโดยมิชอบก็จะจำยอมและไม่มีการแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการตามกฎหมาย ไม่ว่าจะโดยผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรง หรือเด็กที่ได้รับการปฏิบัติโดยมิชอบเอง หรือญาติและผู้ที่พบเห็นหรือทราบการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือการปฏิบัติต่อเด็กโดยมิชอบด้วยกฎหมายก็ตาม โดยขาดการตระหนักและรับรู้กฎหมายได้บัญญัติให้เด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม และเป็นหน้าที่ของญาติและผู้พบเห็นหรือทราบการกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว หรือการปฏิบัติต่อเด็กโดยมิชอบด้วยกฎหมายจะต้องแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อดำเนินการตามกฎหมาย ดังนั้นเรื่องผัวเมียตีกัน หรือพ่อแม่บังคับให้ลูกไปขทานจึงไม่ใช่เป็นเรื่องภายในครอบครัวอีกต่อไปแต่เป็นเรื่องของชาวบ้านและเป็นเรื่องของรัฐที่จะต้องช่วยกันคุ้มครองดูแล

3.2) ปัญหาผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวยังขาดความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับคดีคุ้มครองสวัสดิภาพในส่วนคดีแพ่งที่เพียงพอต่อการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวได้รับการฝึกฝนอบรมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาที่มีข้อหาว่าเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดและคดีครอบครัวเป็นอย่างดีแต่ยังขาดความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับคดีคุ้มครองสวัสดิภาพในส่วนคดีแพ่งที่เพียงพอต่อการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย เนื่องจากมีคดีคุ้มครองสวัสดิภาพในส่วนคดีแพ่งมาสู่ศาลเยาวชนและครอบครัวไม่มากนักและผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวได้รับการอบรมเกี่ยวกับการพิจารณาคดีคุ้มครองสวัสดิภาพในส่วนคดีแพ่งไม่มากเท่าที่ควร

4. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การพิจารณาพิพากษาคดีหรือมีคำสั่งในคดีคุ้มครองสวัสดิภาพ เป็นการใช้อำนาจหน้าที่ของศาลเยาวชนและครอบครัว ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีครอบครัว พ.ศ.2553 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 และพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 เพื่อแก้ไขปัญหาดังคมและคุ้มครอง

สวัสดิภาพของประชาชน อันเป็นการสนองพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชที่ได้พระราชทานไว้ตั้งแต่วันเสด็จเปิดศาลเมื่อ พ.ศ.2495 โดยคดีคุ้มครองสวัสดิภาพในส่วนคดีอาญานอกจากจะมีความมุ่งหมายในการระงับเหตุการณ์กระทำ ความรุนแรงในครอบครัว หรือการปฏิบัติต่อเด็กโดยมิชอบด้วยกฎหมายแล้วยังประสงค์ลงโทษผู้กระทำความผิดซึ่งมีขั้นตอนที่ยุ่งยากซับซ้อนและใช้ระยะเวลานาน ในขณะที่คดีคุ้มครองสวัสดิภาพในส่วนคดีแพ่งมีวัตถุประสงค์ในการระงับยับยั้งการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว หรือการปฏิบัติต่อเด็กโดยมิชอบด้วยกฎหมายโดยไม่ได้มุ่งหมายที่จะลงโทษผู้กระทำผิดจึงมีกระบวนการที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพในการระงับยับยั้งการกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว หรือการปฏิบัติต่อเด็กโดยมิชอบด้วยกฎหมายมากกว่าคดีคุ้มครองสวัสดิภาพในส่วนคดีอาญา อย่างไรก็ตาม การคุ้มครองสวัสดิภาพในส่วนคดีแพ่งมีปัญหาการที่ประชาชนยังขาดการตระหนักและรับรู้ถึงสิทธิหน้าที่ตามกฎหมาย ในขณะที่ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวก็ยังขาดความรู้ความความเชี่ยวชาญที่เพียงพอต่อการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย ปัญหาดังกล่าวส่งผลให้การดำเนินคดีคุ้มครองสวัสดิภาพในส่วนคดีแพ่งยังไม่บรรลุผลตามเจตนารมณ์ของกฎหมายในการระงับยับยั้งกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว หรือการปฏิบัติต่อเด็กโดยมิชอบด้วยกฎหมาย จึงมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

1) ปัญหาประชาชนยังขาดการตระหนักและรับรู้ถึงสิทธิหน้าที่ตามกฎหมายเกี่ยวกับคดีคุ้มครองสวัสดิภาพในส่วนคดีแพ่ง

ศาลยุติธรรมควรทำการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการขอให้ศาลเยาวชนและครอบครัวคุ้มครองสวัสดิภาพในส่วนคดีแพ่งให้แก่ประชาชนโดยทั่วไปได้ทราบอย่างทั่วถึงและมากขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักและรับรู้ถึงสิทธิหน้าที่ของตนเกี่ยวกับคดีคุ้มครองสวัสดิภาพในส่วนคดีแพ่ง นอกจากนี้จะทำให้มีการนำคดีคุ้มครองสวัสดิภาพในส่วนคดีแพ่งมาสู่ศาลเยาวชนและครอบครัวมากยิ่งขึ้นด้วย

2) ปัญหาผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวยังขาดความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับคดีคุ้มครองสวัสดิภาพในส่วนคดีแพ่งที่เพียงพอต่อการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย

ศาลยุติธรรมควรทำการอบรมผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวเกี่ยวกับคดีคุ้มครองสวัสดิภาพในส่วนคดีแพ่งอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเชี่ยวชาญที่เพียงพอต่อการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย

การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการระงับยับยั้งกระทำ ความรุนแรงในครอบครัว หรือการปฏิบัติต่อเด็กโดยมิชอบด้วยกฎหมายตามเจตนารมณ์ของกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็วมากยิ่งขึ้นอันจะก่อให้เกิดความสงบสุขในครอบครัวและสังคมโดยรวมต่อไป

References

- Andrew Ashwort. "Restorative Justice and Victim's Right." *New Zealand Law Journal* (March 2000): 84-88.
- Arjaree Meesidhi. "The essence of the Juvenile and Family Court Act Young and Family Law 2010." *Journal of Laws* 40, no.2 (June 2011): 361-394. [In Thai]
- Bortner, M. A. *Delinquency and Justice an Age of Crisis*. Arizona: McGraw-Hill Book Company, 1988.
- Harvard Law Review Association. "Developments in the Law: Legal Responses to Domestic Violence." *Harv. L. Rev.* 106 (1993): 1574-1579.
- Herman, Judith L. *Trauma & Recovery: The Aftermath of Violence-From Domestic Abuse to Political Terror*. New York: Basic Books, 1992.
- Humanium. "Rights of the children." Accessed August 29, 2018. <https://www.humanium.org/en/child-rights/>
- Jiraniti Hawanon. "The Juvenile Court is a Problem Solving Court." *Dulapath* 60, no.1 (January - April 2013): 1. [In Thai]
- Kamalin Pinitpowadon. "The Convention on the Rights of the Child: The Rights of the Child in Thailand." *Botbundit* 53, no.4 (December 2007): 100-105. [In Thai]
- Krug, Etienne G., Mercy J. A., Dahlberg L. L., and Zwi A. B. "The World Report on Violence and Health." *The Lancet* 360, no.9339 (2002): 1083-1088.
- Office of the Secretariat of the House of Representatives. "Domestic Violence: Law Helps." Accessed August 29, 2018. <http://library2.ph/en/facts/content/af/2558/feb2558-3.pdf> [In Thai]
- Paranee Mongkosiripatra. "The trial of the juvenile court." Accessed August 29, 2018. http://www.jvnc.coj.go.th/doc/data/jvnc/jvnc_1515991415.pdf [In Thai]
- Prathan Watanawani. *Judicial Process for Children and Youth*. Bangkok: Printing Plans, 1983. [In Thai]

- Research Institute Office of the Judiciary. "The Process of Creating Justice Reconciliation in the Courts of Justice." Accessed August 29, 2018, http://library2.parliament.go.th/ejournal/content_af/2558/feb2558-3.pdf [In Thai]
- Sangha Lenamit. *Law on Juvenile Delinquency*. Bangkok: Ramkhamhaeng University Press, 1979. [In Thai]
- Save the Children. "UN Convention on the Rights of the Child (UNCRC) a Global Framework for Justice." Accessed August 29, 2018, <https://www.savethechildren.org.uk/what-we-do/childrens-rights/united-nations-convention-of-the-rights-of-the-child>
- Sigler, Robert T., and Ida M. Johnson. "The Criminalization of Domestic Abuse." *Crim J. Rev.* 16 (1991): 191.
- Tanachai Padungthiti. "The Law of Juvenile Justice and the Law of the Child, 2010: The New Concept and the New Principles, Jurisdiction and Jurisdiction of Children and Juveniles." *Journal of Justice*. 5, no. 5 (April - May 2007): 81. [In Thai]
- The Economist. "Why won't America Ratify the UN Convention on Children's Rights?." Accessed August 29, 2018. <https://www.economist.com/the-economist-explains/2013/10/06/why-wont-america-ratify-the-un-convention-on-childrens-rights>
- Unicef. "The Convention on the Rights of the Child (CRC)." Accessed June 29, 2018. https://www.unicef.org/thailand/tha/overview_5954.html [In Thai]
- Watcharin Patjekwinyusakul. "Standards for the Treatment of Children Accused of Crimes." *Dulapath* 5, no. 41 (September - October 1995): 18-26. [In Thai]